

“KURUŞ ARTIRIM” SİTELERİ: AÇIK ARTIRMA MI? SANS OYUNU MU? YOKSA DOLANDIRICILIK MI?

Abdurrahman YILMAZ*

ÖZ

Son yıllarda internete ulaşımın artması ile birleşen pazarlama stratejileri, hem internet üzerinden yapılan alış verişi arttırmış hem de zamanla bu alış verişin farklı şekillerini piyasaya sunmuştur. Bunlardan biri olarak tanıtılan “Kuruş artırım” (penny auction) sitelerinin, aslında alışveriş sitesinden çok birer şans oyunu/kumar olduğuna yönelik iddialar bulunmaktadır. “Kuruş artırım” sisteminde klasik anlamdaki açık arttırmalardan farklı olarak, kazanç yapılan her bir teklif için harcanan kredilerden (kontör) elde edilmektedir. Tüketicilerin kontür satın alınması ve ardından her bir teklif için kontör harcaması ile yaptıkları şey aslında, malı “ucuz fiyata satın alabilme şansı”dır. Herhangi bir şans oyununda kazanana “ödül/ikramiye” vaat edilirken, “kuruş artırım” sisteminde malın “%89’a varan oranda indirimle” satın alınması vaat edilmektedir. Bu nedenle “kuruş artırım” sisteminin “eğlenceli alışveriş”ten çok “şans oyunu/kumar” niteliği taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bunun yanında, bu sistemi uygulayan internet sitelerinden, sistemin işleyişinde ve tanıtımında kullanılan yöntemlerde kişilerin bilinçli bir şekilde yanıltılması yoluyla gelir elde edilmesini amaçlayanların bu faaliyetlerinin de “dolandırıcılık” tanımına uyduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuruş artırım, açık artırım siteleri, kumar, şans oyunu, dolandırıcılık

23

ONLINE PENNY AUCTIONS: ARE THEY AUCTION, GAMBLING OR FRAUD?

ABSTRACT

The increasing number of people who can access to the internet combining with the marketing strategies has increased internet shopping as well as created new types of it. There are some concerns about the “penny auction” internet sites claiming they are in fact a gambling sites rather than “newly emerging shopping style”. Unlike traditional auctions, a penny auction system generates most of its revenue from “bidding fees” expended by the competitors. With the “bidding fees” consumers buy the chance of buying a good in a big discount. While the winner is promised a “prize” in a gambling or in lottery the “penny auction” system names it “up o %89 discount”. Because of this, “penny auction” system mirrors the characteristics of “gambling/lottery” rather than “fun shopping”. In addition to this, if a “penny auction” websites deceives its customers on purpose with fake and false advertising in order to maximize its revenue, this can be regarded as a type of “fraud”.

Keywords: Penny auction, online bidding / auction, fraud, gambling

---

* Dr. Jandarma Genel Komutanlığı
e-mail: ayilmazz@hotmail.com

1. GİRİŞ: TANIMLAR

Türk Dil Kurumu’na göre “*Açık artırma*” ya da “*müzayede*” “*Bir malın satışında alıcılar arasında fiyat artırma yarışına dayanan satış biçimi*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2016a). Türkçe’de “*açık artırma*”, “*müzayede*” ve “*mezat*” hemen hemen aynı anlamlarda kullanılmakla birlikte, kullanıldıkları yerler ve halk tarafından algılanışları açısından aralarında farklar bulunmaktadır. Oran’ın araştırmasına göre “*açık artırma*” ve “*müzayede*” halk tarafından “*antika eşya, sanat eseri, mücevher ve emlak alım satımı sırasında kullanılan bir ticaret yöntemi*” olarak algılanırken “*mezat*” ise “*daha ucuz, gösterişsiz ve kuralsız*” bir satış yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Oran, 2008:131, 134). Satışta izlenen yöntem açısından bakıldığında ise her üçünün de katılımcıların malın fiyatını herkese açık bir şekilde artırdıkları, en son teklif verenin malı teklif ettiği fiyattan satın almaya hak kazandığı bir satış sistemi anlaşılmaktadır. Bu anlamda “*açık artırma*”, satış şekline verilen bir adın yanında, satışın yöntemini de açıklayan bir adlandırmadır. Diğer yandan, Türkçedeki “*açık artırma*”, İngilizce’deki “*auction*” ifadesine karşılık gelecek şekilde, malın fiyatının çoklu taliplerin katılımı ile belirlendiği “*açık artırım*” ve diğer yöntemleri de kapsayan bir anlamda kullanılmaktadır.

Açık artırma ile hedeflenen alıcılar arasında rekabet yaratarak malın mümkün olan en yüksek fiyattan satışını sağlamaktır. Günümüzde önceden duyurusu yapılan ve belirli bir mekânda ve belirli zaman dilimi içerisinde yapılan klasik anlamdaki “*açık artırma*”ların yanında, gerek söz konusu klasik açık artırmalara internet yoluyla katılım şeklinde, gerekse de internette oluşturulan “*açık artırma siteleri*” aracılığıyla satış yapılabilmektedir. Bu sitelerde, bazı farklılıklar göstermekle beraber, genel olarak ürün ya bizzat firma tarafından satılmakta, ya da firmalar tarafından satıcılara platform sağlanarak satışa aracılık edilmektedir. Satıcı, malın tanıtımını yaparak artırma için bir başlangıç fiyatı belirlemektedir. Artırım önceden belirlenmiş aralıklarla ya da ulaşılan değer belirlenmiş bir oranına göre devam etmekte, önceden belirlenen sürenin sonunda en yüksek teklifi yapan malı son teklif fiyatından almaya hak kazanmaktadır (Şenocak, 2001: 94).

Açık artırmada olduğu gibi malın fiyatının yapılan her teklifle artmasına dayanan satışların yanında, belirli bir seviyeden başlayarak zaman dilimine göre düşen satış yöntemi de mevcuttur. Daha çok Hollanda’da çiçek satışında kullanıldığı için “*Dutch Auctions*” olarak da bilinen bu yöntemde, başlangıçta yüksek bir meblağ olarak belirlenen fiyat, otomatik olarak azalan zamanla birlikte düşmekte ve saati durduran katılımcı malı almaya hak kazanmaktadır (Menezes ve Monteiro, 2008:11).

Bilindiği üzere klasik açık artırımlarda en yüksek teklifi veren, malı teklif ettiği miktarı ödeyerek satın alabilmektedir. “*Son teklif (first price auction)*” olarak adlandırılan bu sistemin yanında, artırımın aynı olduğu ancak ödemenin en yüksek teklife göre değil de, ikinci en yüksek teklife göre yapıldığı, “*İkinci fiyat (second price auction)*” olarak adlandırılan bir açık artırım yöntemi de bulunmaktadır. Bir başka açık artırım şekli de artırıma sunulan malın sayısı ile ilgilidir. Bu tür artırımlarda, “*bir ürün (single object)*” satışının yapıldığı klasik açık artırımlardan farklı olarak aynı anda “*çoklu ürün (multiple object)*” satışı yapılmaktadır. Yukarıda değinildiği üzere, Türkçe’de satışın yöntemini de açıklayan “*açık artırım*” esnasında, teklifler herkese “*açık*” bir şekilde verilmektedir. Bu yöntemin yanında, rekabeti gizli olarak yürüterek malın en yüksek fiyattan satın alınmasını sağlamayı amaçlayan tekliflerin mühürlü bir zarfla ya da başka bir sistemle gizli bir şekilde sunulduğu satış yöntemi de bulunmaktadır. Bu yöntem satışta olduğu gibi, özellikle kamu tarafından alımlarda da kullanılabilir.

Türk Dil Kurumu’na (TDK) göre “*kumar*” “*ortaya para koyarak oynanan talih oyunu*” anlamına gelmektedir (TDK, 2016b). “*Talih*” ya da “*şans oyunu*” da “*Önceden ödeme yapıp daha sonra şansa dayalı olarak para kazanılan piyango, loto, spor toto, at yarışı gibi oyunlar*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2016c). Günlük kullanımda “*kumar*” birkaç kişinin bir araya gelerek oynadığı, kart çekimi ya da zar atımı gibi şansa dayalı olan, kazananın oyuncular tarafından ortaya konulan paraların tamamını almaya hak kazandığı oyun anlaşılmaktadır. “*Şans oyunu*” denildiğinde ise rakibin ya hiç bulunmadığı ya da aynı ortamda bulunmadığı, belirli bir miktar yatırılarak yapılan bahse, şansa bağlı olarak çalışan bir makineye ya da bir sisteme dayalı bir oyun akla gelmektedir.

Hukuki çerçeveden bakıldığında ise Türk hukuk sisteminde “kumar” ifadesine yer verilirken “şans oyunu” ya da “talih oyunu” gibi ayrı ifadelere yer verilmediği, bu tür faaliyetlerin de “kumar” üst başlığı altında toplandığı görülmektedir. “Şans oyunu” ya da “Talih oyunu” olarak adlandırılabilir Millî Piyango, at yarışları, spor loto/toto ya da iddia kuponları gibi bahisler özel yasalarla¹ belirlenmiş esaslara göre faaliyet göstermektedir. “Sanal Ortamda Oynatılan Talih Oyunları Hakkında Yönetmelik”e göre, söz konusu özel yasalarda belirtilenlerin dışında “sanal ortam”da (Bilgisayar, internet, interaktif televizyon, cep telefonu ve benzeri bilişim ortamları) talih oyunu düzenlenmesi ve bu oyunun ve/veya işletmenin reklamının yapılması yasaktır.

Türk Hukuk sisteminde “kumar” esas olarak üç ana kanunda yer bulmaktadır: Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu ve Borçlar Kanunu. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Topluma Karşı Suçlar (Üçüncü Kısım)” kısmının “Genel Ahlak Karşı Suçlar” başlıklı Yedinci Bölümü’nde “Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (TCK Md. 228)” başlığı altında, kumar oynatanlara ve/veya kumar oynanması için yer temin edenlere yönelik cezai müeyyideler sıralanmaktadır. Söz konusu kanunda ayrıca, “Ceza Kanununun uygulanmasında kumar, kazanç amacıyla icra edilen ve kar ve zararın talihe bağlı olduğu oyunlardır (TCK Md. 228/4)” denilerek kumarın ceza hukuku açısından nasıl tanımlandığı da belirtilmektedir. “Kumar oynayanlar” için cezai yaptırımlar ise 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 34. maddesinde sıralanmaktadır. Söz konusu kanunla “Kumar oynayan kişiye, yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Ayrıca, kumardan elde edilen gelire el konularak mülkiyetin kamuya geçirilmesine karar verilir.” hükmü getirilmiştir. Kumar oynanması ve oynatılması sonucu ortaya çıkan alacakların durumu ile ilgili hüküm de 6098 sayılı Borçlar Kanunu’nda yer almaktadır. İlgili kanunun “Kumar ve Bahis” adlı 16. Bölümünde yer alan maddelere göre “Kumar ve bahisten doğan alacak hakkında dava açılmaz ve takip yapılamaz (Md. 604)”, ayrıca aynı kanuna

¹ 7258 sayılı Futbol Müsabakalarında Müşterek Bahisler Tertibi Hakkında Kanun, 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun, 320 sayılı Millî Piyango İdaresi Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

göre kumar oynayan kişi tarafından imzalanmış olan “*adi borç veya kambiyo senedi*”ne dayanılarak da dava açılmamaktadır (Md. 605).

“*Dolandırıcılık*” çok genel bir tanımla hileli davranışlarla karşısındakini kandırarak menfaat temin etme anlamına gelmektedir. Dolandırıcılık suçunun en temel özelliği; failin sahip olduğu kurnazlık, plan yapma, uyum sağlama ve ikna kabiliyeti ile mağdurların tecrübesizliğini, dikkatsizliğini ve kolay yoldan para kazanma hırsını kullanarak gelir elde etmesidir (Bilen, 2012:6). Dolandırıcılık suçunda “*fail, hileli hareketlerle mağduru gerçeğe aykırı hal ve vakaların varlığına inandırarak belirli bir fikir ve hayaller oluşturarak amacına ulaşır*” (Jacoby, 1941:667 aktaran Bilen, 2012:6). 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) “*Kişilere Karşı Suçlar*” başlıklı ikinci kısmının “*Malvarlığına Karşı Suçlar*” başlıklı bölümünde yer alan “*Dolandırıcılık*”, söz konusu kanunda “*Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak*” olarak tanımlanmaktadır (TCK md.157). Dolandırıcılığın “*basit*” hali Türk Ceza Kanunu’nun 157’nci maddesinde, “*nitelikli*” hali 158’inci maddesinde ve “*daha az cezayı gerektiren hali*” de 159’uncu maddesinde düzenlenmiştir. Dolandırıcılığın “*Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle (TCK 158-1/f)*” yapılması durumunda, söz konusu suç “*nitelikli interaktif dolandırıcılık*” olarak da tanımlanmaktadır. Az evvel, TCK’nın 157-159 maddeleri arasında sayılan dolandırıcılık suçlarının yanında TCK’da “*bilişim alanında suçlar*” başlığı altında toplanan bilişim sistemine girme (md. 243), sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme (md. 244), banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması (md. 245) gibi suçlar ile açığa imzanın kötüye kullanılması (md. 209), parada sahtecilik (md. 19), resmi belgede sahtecilik (md. 204), özel belgede sahtecilik (md. 207), gibi çeşitli sahtecilik suçları da bazı durumlarda dolandırıcılık suçlarının tamamlayıcı parçası işlevini görmektedir (Türkiye’deki dolandırıcılık tiyolojileri için bkz. Yılmaz, 2015).

2. “KURUŞ ARTIRIM” (PENNY AUCTION) SİSTEMİ: “KURUŞ ARTIRIM” SİTELERİ NASIL ÇALIŞIYOR ?

İngilizce’de “*penny auctions*” olarak bilinen, açık artırım usulü ile satış yaptığını iddia eden “*Rapid Bargain, Swoopo, Bid Boogie*” gibi internet sitelerinin faaliyetlerine ilk defa 2005 yılında başladığı belirtilmektedir (Griffiths ve Carran, 2015:2). Sistemin ayırt edici iki özelliği bulunmaktadır: Birincisi her bir teklif için belirli bir kredi ya da kontör satın alınması, bir başka deyişle teklif verme hakkının ücretli olması ki bu nedenle bu tür sistemlere İngilizce’de “*bidding fee auctions*” (teklifi ücretli açık artırım) da denilmektedir; İkincisi ise her artırım teklifinin (bid/offer) malın fiyatını sadece bir “*penny*”² arttırabilmesi. Bir tanıma göre söz konusu sistem, “*bingo (bingo night), televizyondan alışveriş (Home Shoppings Network) ve kumar makinesi (slot machine) alışkanlığının bir kombinasyonu*” olarak ifade edilmektedir (Dubois, 2010). Bu tanımdan da yola çıkan Robinson vd. de, söz konusu sistemin adlandırılması için İngilizce “*shopping*” (alış-veriş) ve “*gambling*” (kumar) kelimelerinin bir araya gelmesinden türetilen “*shambling*” kelimesini ortaya atmaktadırlar (Robinson vd., 2013).

İngilizce’de “*penny auctions*” olarak bilinen açık artırım sisteminin Türkçe tam karşılığı bulunmamaktadır. Türkiye’de yakın zamanda örnekleri görülmeye başlanan, bu tür siteleri “*penny*”den hareketle ve gerçek anlamda da artırımların “*kuruş*” olarak yapılması nedeniyle “*kuruş artırım*” siteleri olarak adlandırmak doğru olacaktır. Bu siteler, sundukları açık artırma sistemi ile alıcıların son model telefon, bilgisayar, fotoğraf makinesi ve hatta araba gibi malları %89’a varan oranda daha ucuza satın alabileceklerini iddia etmektedirler. Sistemde artırım teklifi yapabilmesi için belirli paketler halinde sunulan “*kontör*” satın alınması gerekmektedir. Siteler arasında farklılık göstermekle beraber, İngiltere kökenli bir sitede, 2016 Nisan ayı için 1000 kredi 400 TL’ye satılmaktadır (1 kontör yaklaşık olarak 0,40 TL). Her mal için, her bir açık artırma teklifi için gerekli olan kredi miktarı sistem tarafından belirlenmekte ve bu miktar ürününün tanıtımında açıklanmaktadır. Kabaca söylenecek olursa, piyasa değeri yüksek olanlar için çok,

² Bilindiği üzere “*penny*” İngiliz Sterlinin yüzde birini ifade etmektedir. Amerika’da benzer şekilde Amerikan Dolarının yüzde birini ifade eden “*cent*”in eş anlamlısı olarak kullanılmaktadır.

az olanlar için daha az kredi harcanmaktadır. Yine, siteler arasında farklılık göstermekle beraber, genel olarak, açık artırım 0,0 TL'den başlamakta ve yukarıda değinildiği gibi her bir teklif malın fiyatını sadece bir kuruş arttırabilmektedir. Yapılan her teklif aynı zamanda açık artırımda kalan süreyi de belirli dakika/saniye kadar uzatmaktadır. Bir örnekle açıklayacak olursak, diyelim ki piyasa değeri 1500 TL olan popüler bir telefon söz konusu sistemle satışa sunuldu. Site reklamında söz konusu telefonun 72,53 TL'ye satıldığı duyurulmakta. Dolayısıyla bu ürün için 7253 defa teklifte bulunulduğu anlaşılmaktadır (*kuruşla artırım yapılmış*). Sitede benzer fiyattaki ürünler için "*teklifi için gerekli kontör*" adedi 10 olarak belirlenmiş. Buradan yola çıkarak yapılan 7253 adet artırım için 72530 adet kontör kullanıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kullanılan kontör sayısı, kontör birim fiyatı ile çarpıldığında bu ürünün satılmasında harcanan kontörlerin toplam değerinin 29.012 TL olduğu görülmektedir. Kısaca özetlenecek olursa, piyasa değeri 1500 TL olan bir ürünün site sahibi tarafından toplam 29.012 TL gelir ile (*piyasa değerinin 19 katı*) satıldığı görülmektedir. Sistemin işleyiş mantığına göre, 72,53 TL'nin son 53'üncü kuruşu için teklifi veren kişi, belki de ilk ve son teklifi ile çok şanslı bir şekilde söz konusu ürünü 76,53 TL'ye sahip olmuş olabilir (*72,53 TL + 10 kontör (4 TL)*). Öte yandan sistemin gizliliği nedeniyle o "*çok şanslı son kişi*"nin gerçek bir alıcı olmayabileceği, sistemin içinde üretilmiş bir yazılım (*bot, internet robotu*) ya da gerçek olmayan sahte bir kullanıcı olabileceği de öne sürülebilir (ECC-Net, 2012:13). Diğer taraftan toplam paranın kaç kişi tarafından ödendiği ve her bir katılımcı tarafından yapılan toplam artırım adedi gibi bilgilere ulaşmak mümkün görünmemektedir.

3. "KURUŞ ARTIRIM" SİTELERİNİN DURUMU: AÇIK ARTIRMA MI? KUMAR MI? DOLANDIRICILIK MI?

İnternet üzerinden araştırma yapıldığında temel olarak "*kuruş artırım*" sistemine dayanan sitelerin Türkiye'deki ilk faaliyetlerinin 2007-2008 yıllarında olduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki geçen zaman içerisinde istikrarlı bir şekilde faaliyetine devam eden bir site bulunmadığı, sitelerin neredeyse birinin kapanıp bir diğerinin açıldığı görülmektedir. Bu makalenin kaleme alındığı Nisan 2016 tarihi itibarıyla de İngiltere kökenli bir site bu alanda faaliyet göstermektedir. "*Açık artırıma dayalı satış yaptığını*" iddia eden bu tür sitelerin gerçekte bir oyun mu yoksa

şans oyunu/kumar sitesi mi olduğu, yahut sitenin kendisini alış veriş sitesi gibi göstermesi nedeniyle yapılan faaliyetin bir dolandırıcılık mı olduğu, üzerinde tartışılması gereken bir konudur. Buradan hareketle bu bölümde, hem özelde bu tür sitelerde kullanılan sistem, hem de sitelerin tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri incelenerek bir sonuca varılmaya çalışılacaktır

Griffiths ve Carran’a göre bu tür sitelerin “*ebay.com*” gibi klasik anlamdaki açık artırmaya dayalı satış yapan sitelerden iki temel farkı bulunmaktadır: Birincisi, klasik açık artırma sitelerinde taliplerin ürün için ödemeye razı oldukları fiyatı teklif ederlerken, bir başka deyişle artırımını kaybeden hiçbir şey ödemezken, “*kuruş artırım sitelerinde*” teklif verme hakkının ücretli olması nedeniyle kazanın yanında kaybedenlerin de teklif sayılarına göre harcama yapması; İkincisi ise, klasik açık artırma sitelerinde açık artırım belirli bir süre sonunda sona ererken, “*kuruş artırım sitelerinde*” ise her teklifin ardından sürenin belirli bir zaman dilimi kadar artması (Griffiths ve Carran, 2015:2-3). “*Kuruş artırım*” sitelerinin açık artırımdan daha çok “*kumar*” niteliği taşıdığını ileri süren Griffiths ve Carran’a göre;

- “*Kuruş artırım*” sisteminde kazanma sansa bağlıdır (*chance-determined*),
- “*Kuruş artırım*” siteleri kazananların reklamlarını yapmak suretiyle kazanmanın çok mümkün ve sıradan olduğu fikrini yayarak insanların siteye giriş kararı almalarını etkilemektedirler (*availability bias*),
- Söz konusu sitelerde, artırım sonunda hiçbir şey kazanmadan çok sayıda teklif yapılmakta yani para harcanmaktadır,
- Bu siteler internette yer alan kumar sitelerine benzer şekilde “*kazanmak için ipuçları*” sunmaktadırlar,
- -Aynı şekilde bu sitelerde, kumar sitelerinde yer alan “*sorumluluk*” prensibinin hemen hemen aynısına yer verilerek üyelere, zarar görmemeleri için tavsiyelerde bulunmaktadır (Griffith ve Carran, 2015: 191-192).

Öte yandan aynı araştırmacılar (Griffiths ve Carran), bazı sitelerin yeni uygulamalar geliştirerek “kumar” düzenlemelerinin dışına çıkmaya çalıştığını belirtmektedir. “Kuruş artırım” sitelerinin bazılarında sunulan “Kazan ya da Satın Al, Asla Kaybetme” sloganıyla tanıtılan uygulamaya göre, artırım sırasında ya da sonunda kaybedilen kontörler, katılımcıya belirli ürünleri satın alması durumunda indirim olarak iade edilmektedir. Bunun yanında yine bazı sitelerde, belirli bir aşamadan sonra devreye giren yeni katılımcı alınmaması (*no jumper*) uygulaması da sistemi belirli bir ölçüde adil hale getirmek için geliştirilen yöntemlerden bir diğeri olarak sunulmaktadır. Ayrıca, negatif algıyla mücadele anlamında, yine bazı sitelerin, artırım önceden belirlenen ve gizli tutulan bir miktara ulaştığında artırımını sona erdirdiği, kullanıcıların gerçek kişiler olup olmadığını kontrol ettiği, bu sitelerin açık artırım yanında “Hemen Al” seçeneği ile normal alışveriş sitesi işlevi de gördükleri belirtilmektedir (Griffith ve Carran, 2015: 195-196).

Almanya’da “bir “kuruş artırım” sitesinin faaliyetinin “kumar” niteliği taşıdığını belirten “Yerel Makamın” bu kararını, söz konusu makamın kararının içtihatı dayalı bir kurala dayanmadığı, bir başka deyişle kanunilik ilkesini taşımadığı (kanunda yeterli dayanak bulunmadığı) gerekçesiyle iptal eden İdari Mahkeme aldığı kararda:

- Artırım sonucunun yeteneğe değil, tamamen şansa bağlı olduğu,
- İşletmenin faaliyetinde ahlaki ve ekonomik amaç bulunmadığı,
- Kazananın elde ettiği faydanın / kârın diğer katılımcıların kaybından kaynaklandığı,
- Sistemin, katılımcıları teklif verme yönünde kışkırtıcı bir özelliğe sahip olduğu,
- Sahte kullanıcı veya “bot”ların kullanılma riskinin bulunduğu tespitlerini yapmıştır (Arendts, 2013:11-12).

Amerika Birleşik Devletleri Federal Ticaret Kurulu’na (*Federal Trade Commission, FTC*) göre oldukça ucuza ve eğlenceli alışveriş yapılıyor gibi görülsün

de bu sistem birçok açıdan, klasik anlamdaki açık artırımdan çok bir piyango niteliğindedir. FTC, söz konusu sitelerdeki sorunları şu şekilde sıralamaktadır:

- Kazanılan ürün gönderilmemekte, geç gönderilmekte ya da tanıtılandan farklı ürün gönderilmektedir,
- “*Bonus kredi*” gibi kavramlar üyeleri yanlış yönlendirmektedir, üyeler her durumda teklif verebilmek için kontör satın almak zorundadır,
- “*Üyelik ücreti*” ve/veya “*Kargo ücreti*” gibi gizli ek masraflar çıkarılmaktadır,
- Bu sitelerde yer alan ödeme yöntemleri güvenli olmayabilmektedir (FTC, 2011).

İnternet tabanlı “*Kuruş artırım*” sisteminin Washington Tüketiciyi Koruma Kanunu’na göre “*piyango (lottery)*” olup olmadığını sorgulayan Konkel (2013:1972) söz konusu sistemin geleneksel açık artırımdan temel farkının, gelirin artırım yapmak için harcanan kontörlerden (*bidding fee*) sağlanması olduğunu ifade etmektedir. Bu temel farktan hareket eden Konkel’e göre, kazananın elde ettiği indirimin ve işletmecinin gelirinin kaynağının artırım için harcanan kontörler olması nedeniyle, sistem “*piyango (lottery)*” niteliği taşımaktadır (Konkel, 2013:1972). Sistemi şans, sonuca etki edebilme ve beceri gibi faktörler açısından da ele alan Konkel, kişinin diğer teklif verenlerin stratejileri üzerinde bir kontrole sahip olmadığını, diğerleri ile ilgili bilgisinin önemli derecede eksik olduğunu, bu nedenle artırımın sonucunu belirleyemeyeceğini savunmaktadır. Konkel’e göre önemli olan sisteme sıradan bir katılımcının çerçevesinden bakmaktır. Bu açıdan bakıldığında, rakiplerin bir sonraki teklifinin tamamen rastlantısal olduğu görülecektir. Bireyin artırım sürecindeki, bir sonraki teklifin niteliği ile ilgili bu bilgi eksikliği, sonuçta becerinin değil, şansın etkin olduğunu göstermektedir (Konkel, 2013:1995-1996).

“*Kuruş artırım*” sisteminin “*kumar/piyango*” niteliği taşıdığına yönelik iddialara karşılık site işletmecileri yaptıkları açıklamalarda, üyelerin seçtikleri kullanıcı adlarıyla rakiplerini etkileyebildiğini, ayrıca artırıma katılacakları ürün,

artırımın gün ve zamanı, teklif sayısı ve teklifin yapılış stratejisi ile ilgili tercihlerinin kazanma şanslarını etkilediğini belirtmektedirler (Arendts, 2013:11-12). Bunun yanında, bu görüşü savunanlar, kazanmanın beceriye bağlı olduğu savını ispatlamak amacıyla bazı üyelerin orantısız bir şekilde diğer üyelerden daha fazla açık artırım kazandığını ileri sürmektedir (Griffith ve Carran, 2015: 193). Söz konusu sistemin Kanada kanunlarına göre yasal olup olmadığını inceleyen Lazarus ve Levi (2013) de “şans” faktöründen hareket ederek bir karara varmaya çalışmaktadırlar. İkiliye göre, briç ve zarla oynanan oyunlar gibi şans oyunlarının tersine, “*kuruş artırım*” sisteminde kişi hangi ürüne teklif vereceği, kaç defa teklifte bulunacağı ve ne kadar kontör harcayacağı gibi konularda karar verebilmektedir. Bu noktada tek bilinmeyen, karşı tarafın stratejisidir ve kişinin kararını etkileyen sisteme dair bir değişken bulunmamaktadır (Lazarus ve Levi, 2013:2). Sistemde, pokerde olduğu gibi kart çekme vb. şansa dayalı öğeler bulunmadığını belirten Lazarus ve Levi’ a (2013:2) göre kişi kazanmak istiyorsa tek yapması gereken son teklifin üzerine çıkmaktır. Bu anlamda şanstı bahsedilebilecek tek yer ki açık artırımın dışında bir değişkendir, rakibin maddi kaynağının daha fazla olması ihtimalidir.

“*Kuruş artırım*” sistemi genellikle “*kumar*” ya da “*şans oyunu*” olup olmadığı anlamında tartışılırken, sistemi uygulayan bazı sitelerin, sistemden elde ettikleri gelirin yanında üyelerin dolandırılmasıyla da gelir sağladığı anlaşılmaktadır (FTC, 2011). Yukarıda da değinildiği gibi kazanılan ürünlerin gönderilmemesi, “*Üyelik ücreti*” gibi gizli ek masrafların talep edilmesi ve sitedeki ödeme yöntemlerinin suiistimal edilmesi gibi uygulamalar sistemi kullanan bazı sitelerin “*dolandırıcılık*” suçlamasına maruz kalmasına neden olabilecek uygulamalar arasında sayılabilir. Bunun yanında

- Sitelerin tanıtımında kullanılan reklamların “*haber*”miş gibi (haber formatında verilmesi),
- Bu format içerisinde verilen bilgilerin sonunda, ‘*okuyucu yorumları*’ adı altında sunulan yorum ve düşüncelerin gerçek kişiler tarafından yapıldığına yönelik ciddi şüphe bulunması,

•Yine yukarıda belirtilen ‘okuyucu yorumu’ bölümünde, kazanmanın çok doğal ve herkes tarafından kolayca başarılabilir bir şey olduğu şeklindeki ifadelerle, kişilerin yanlış ve doğru olmayan bilgilerle sisteme girmeye yönlendirilmesi,

•Sitede yer alan “*basında biz*” bölümünde Türkiye’deki önemli haber sitelerinin isimlerinin konulmasına rağmen herhangi aktif bir linkin verilememesi, bu haber sitelerine arama motorundan ulaşıldığında ise söz konusu site ile ilgili negatif habere yer verilmiş olması, kısaca ifade edilecek olursa sitenin kişilere güven vermek için bazı haber sitelerinin isimlerini kullanması gibi konular da “*kuruş artırım*” sistemini uygulayan bir sitenin adil ve dürüst bir yöntem takip etmediğini göstermektedir.

4. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME:

Hem internetin artık neredeyse en ücra köşelere kadar ulaşması, hem de ticaretin tüm güç ve enerjisiyle yeni arayışlara yönelmesiyle farklı alışveriş yöntemlerinin yanı sıra bahis, şans oyunu ve kumar gibi faaliyetler de internette yer bulmaya başlamıştır. “*Kuruş artırım*” siteleri de bu arayışın bir sonucu olarak görülebilir. Sistemin işleyişi ele alındığında, kendisini “*oyunlaştırılmış e-ticaret platformu*” olarak tanıtan bu sitelerin alışveriş ile şans oyununu birleştiren bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Sistemde kazanana para ya da değerli maden şeklinde bir ödül vaat edilmese de, yine de maddi anlamda önemli bir kazanç fırsatı sunulmaktadır. Bir başka deyişle, herhangi bir şans oyununda kullanılan “*ödül*” kelimesi yerine, “*kuruş artırım*” sisteminde malın “*%89’a varan oranda indirimle*” satın alınması ifadesi kullanılmaktadır. Her iki ifadenin de aynı anlama geldiği açıktır. Sonuçta “*kuruş artırım*” sisteminde kontür satın alınması ve ardından her bir teklif için kontör harcanması ile yapılan iş, malı “*ucuz fiyata satın alabilme şansı*”dır. Bu nedenle “*kuruş artırım*” sisteminin “*Ceza Kanununun uygulanmasında kumar, kazanç amacıyla icra edilen ve kar ve zararın talihe bağlı olduğu oyunlardır (TCK Md. 228/4)*” şeklindeki ifadeye uyduğu ve bu nedenle “*talihe bağlı oyun/şans oyunu*” olarak nitelendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bunun yanında, bu sistemi uygulayan internet sitelerinden, sistemin

işleyişinde ve tanıtımında kullanılan yöntemlerde kişilerin bilinçli bir şekilde yanıltılması yoluyla gelir elde edilmesini amaçlayanların bu faaliyetlerinin de “*Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak (TCK md.157)*” olarak ifade edilen “*dolandırıcılık*” tanımına uyduğu değerlendirilmektedir.

Bu nitelikleri nedeniyle söz konusu sitelerin yukarıda sayılan Türk Ceza Kanunu maddelerinin yanı sıra: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un “*ortulu reklam*”i yasaklayan (Md. 61/4) ve cezai yaptırımı on goren (77/2) maddelerine göre; “*sanal ortam*”da (*Bilgisayar, internet, interaktif televizyon, cep telefonu ve benzeri bilişim ortamları*) talih oyunu düzenlenmesi ve bu oyunun ve/veya işletmenin reklamının yapılması yasaklanmasını ongoren “*Sanal Ortamda Oynatılan Talih Oyunları Hakkında Yönetmelik*”e göre de takibinin yapılması gerektiği kiymetlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Arendts, Martin. (2013). “The Legality of Online Penny Auctions in Germany”, *World Online Gambling Law Report*, Cilt 12, Sayı: 8.
- Dubois, Shelley. (2010). “Penny Auctions Bet on Chump Change”, <http://www.wired.com/2010/01/penny-auctions-bet-on-chump-change-part-i-of-ii/>, (Erişim Tarihi 08 Nisan 2016).
- European Consumer Centres Network (ECC-Net). (2012). “Fraud in Cross-Border E-Commerce”, http://ec.europa.eu/consumers/ecc/docs/ecc-report-cross-border-e-commerce_en.pdf, (Erişim tarihi, 08 Nisan 2016).
- FTC (Federal Trade Commission). (2011). “Consumer Information: Online Penny Auctions”, <https://www.consumer.ftc.gov/articles/0037-online-penny-auctions#report>, (Erişim Tarihi 11 Nisan 2016)
- Griffiths, M.D. ve Malgorzata (Margaret) Carran. (2015). “Are Online Penny Auctions a Form Of Gambling?” *Gaming Law Review and Economics*, Cilt 19, Syf.: 190-196.

- Konkel, David R. (2013). “Costing a Pretty Penny: Online Penny Auctions Revive the Pestilence of Unregulated Lotteries”, *Seattle University Law Review*, Cilt 36, Syf.: 1967-1996(2013).
- Lazarus, Morden C. ve Cory R. Levi. (2013). “Our 2¢ About Online Penny Auctions”, *Gaming Law Review And Economics*, Cilt 17, Sayı 6, DOI: 10.1089/gltre.2013.1765
- Menezes, Flavio m. ve Paulo K. Monteiro. (2008). *An Introduction to Auction Theory*, New York: Oxford University Press.
- Oran, Jale Sözer. (2008). “Açık Artırma: Tarihçe, Genel Bilgiler ve Bir Araştırma”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, Syf.:125-135.
- Robinson, Stacey G., Michael D. Giebelhausen, June Cotte. (2013). “Shopping, Gambling or Shambling? Penny Auctions”, *Cornell University School of Hotel Administration*.
- Şenocak, Zarife. (2001). “İnternette Kurulan Açık Artırma ile Satım Sözleşmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 50, Sayı 3, Syf. 93-114.
- TDK, (2016a). “Açık artırma”,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=veritbn&kelimesec=2135 (Erişim Tarihi 05 Nisan 2016).
- TDK, (2016b). “Kumar”,
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.570531d4820618.06909353, (Erişim Tarihi 05 Nisan 2016).
- TDK, (2016c). “Talih oyunu”,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.571687116d1483.07181351, (Erişim Tarihi 05 Nisan 2016).
- Yılmaz, Abdurrahman. (2015). “Türkiye’deki Dolandırıcılık Tipolojileri: Dolandırıcılık Olaylarının Kategorik Tasnifi ve Yapılış Şekilleri”, *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-dergisi*.